Neamul romanesc - neam al comuniunii in credinta
de Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Staniloae

Astazi am citit in Epistola I a Sfantului Ioan, unde Evanghelistul face identitatea intre iubire si lumina. Daca vrem sa-l intelegem pe celalalt, trebuie sa-l iubim; si daca-l iubim, ni se lumineaza adancurile lui. Nu exista lumina in afara iubirii ! Nu ajunge sa privim numai lucrurile lumii, ca sa ne luminam. Am spus ca de-as avea lumea toata, daca nu este o persoana care ma iubeste, nu am nici o multumire. Multumirea e lumina - lumina iubirii. Iubirea e lumina si amandoua sunt viata. Daca vrem sa avem viata, si nu o viata trecatoare, ci viata vesnica si o lumina nesfarsita, mereu mai bogata, apoi trebuie sa iubim. Dar nu putem iubi pe om daca nu iubim pe Dumnezeu. Daca omul nu e vesnic, nu e acelasi lucru. Numai pentru ca omul este vesnic, il iubesc. O mama cand iubeste pe fiul ei, nu se poate sa nu se gandeasca la lumina si sa nu se gandeasca la vesnicia lui. Spune si un ganditor francez de astazi, Gabriel Marcel, ca francezii mai au si cate un ganditor crestin si cate un poet crestin. Nu cum se socoteste la noi, ca nu poti lua de la ei decat lipsa de credinta. Gabriel Marcel spune: "Cand spui unui om te iubesc nu se poate sa nu gandesti ca el va fi vesnic". De ce l-as iubi pe om daca n-ar fi vesnic? De ce m-as simti atat de dator fata de el sa-l iubesc, daca n-ar fi vesnic? Fiecare om e facut pentru vesnicie. Eu aspir la desavarsire. Inca nu am ajuns la desavarsire, dar aspiratia aceasta nu se termina. Daca sunt in legatura de iubire cu cineva, (daca se poate cu toti), aceasta nu se poate sa nu fie de la Dumnezeu. In zadar zice cineva ca iubeste pe Dumnezeu, daca pe om nu-l iubeste si in zadar zice cineva ca iubeste pe om, daca pe Dumnezeu nu-L iubeste, daca nu vede in aceasta taina mare si nesfarsita a omului, prezenta lui Dumnezeu ! Sa iubim pe oameni si sa iubim pe Dumnezeu. Asta sa ne fie deviza noastra, de crestini adevarati si asta ne-ar vindeca si pe noi de boala dezbinarilor in care ne aflam acum. Poporul nostru a fost un popor unit, unit prin credinta si iubire, pentru ca politiceste am fost impartiti in trei parti, dar limba era aceeasi, cartile sfinte erau aceleasi. Unitatea noastra era perfecta, pentru ca aveam credinta in Dumnezeu si pentru ca ne iubeam ca neam. Sa ne iubim unii pe altii ca neam, dar sa ne iubim prin identitatea credintei. Pentru ca numai prin ea ne putem iubi, ca sa refacem si unitatea noastra care este astazi atat de suferinda. Dumnezeu sa ne ajute la toata lumea! Poporul nostru are o limba care-i folosita si in Liturghie. La popoarele catolice, limba vorbita de popor este alta decat limba liturgica. La popoarele slave, limba liturgica e alta decat limba vorbita de aceste popoare. La greci, limba liturgica e alta decat limba vorbita azi de popor, e o limba greaca veche. La noi, limba liturgica e cea vorbita de popor. De aceea, limba vorbita de popor capata un cuprins de taina si de sfintenie. Noi avem cuvinte minunate. Poate toate cuvintele noastre au un cuprins de taina pe care nu-l au cuvintele altor popoare.

Cine poate traduce cuvantul cuviinta in alta limba? Dar la cata indatorire nu ne obliga acest cuvant ? Sa avem cuviinta unii fata de altii. La noi nu se folosesc pentru exprimari alti termeni decat cuvant, adica legatura intre unul si altul, de la conventus. Noi am facut din conventus, cuvant, cuvantul ne leaga... Cuvantul nostru sa ne lege cu adevarat - de Hristos si unii de altii - si in viitor! Noi suntem un popor al comuniunii in credinta. Sa ramanem un popor al comuniunii prin credinta, dandu-ne seama ca nu trebuie sa parasim acesti termeni ai nostri minunati. Sunt la noi foarte multi termeni francezi. O fi ea limba franceza o limba eleganta si o limba precisa, dar n-are farmecul tainic pe care il are limba noastra. N-are seva de taina pe care o are limba noastra, n-are spiritualitatea noastra. Noi suntem poporul cu cea mai mare si cea mai unita spiritualitate, dar am cautat s-o inabusim. Aceasta spiritualitate se vede si in arta poporului. Ati vazut Muzeul Taranului? Daca n-ar fi fost taranul, n-am fi avut aceasta.

Eu cred ca taranul este cel mai nobil om din poporul nostru, taranimea este cea mai nobila. Prea ne-am lasat asa dispretuiti, socotind ca alte clase sunt superioare. Taranimea a desavarsit arta noastra. A pastrat datinile noastre minunate, a pastrat unitatea noastra. Intr-un sat toti merg la biserica. Unul care nu e imbracat frumos Duminica si se duce cine stie unde, e socotit un zapacit. Unde mai e la oras aceasta? Sa luam pilda de la solidaritatea taraneasca. Sa ramanem credinciosi predaniei noastre. Sa nu socotim ca natura e numai pentru forte declansate unel contra altora, care pot fi folosite intr-o tehnica dezvoltata. Sa mai socotim ca natura e si sfanta. Pentru noi apa se sfinteste, cu apa sfintim toate. Sa nu mergem prea departe cu aceasta tehnica care in curand poate sa ne duca si la distrugere prin poluarea ei si prin punerea nadejdii numai in ea, parasind toate criteriile morale de viata, mergand la droguri, la homosexualitate,

caci adesea ceea ce e nou e o decadere din sfintenie, din taina, din spiritualitate. Sa ramanem fideli poporului nostru, traditiei noastre. E ceea ce am voit sa dau prin cuvantul meu. Noi romanii, suntem un popor iubitor de Dumnezeu si foarte cuceritor, plin de armonie si plin de largime, pentru ca suntem pe de o parte un popor latin, iar pe de alta parte, un popor ortodox. Avem in noi si luciditatea latina, claritatea latina, comunicativitatea latina, dar avem si simtul tainei. Si atunci nu suntem superficiali in comunicativitate, nu-l luam pe celalalt foarte putin in serios, ci-l luam in serios in comunicarea cu el, pentru ca vedem in el faptura lui Dumnezeu plin de taina. Aceasta ne deosebeste de latini, dar ne deosebeste si de slavi, care sunt mai putini lucizi, sunt mai ascunsi in neclaritate. Pe cand la noi e foarte curioasa aceasta paradoxala unitate intre claritate si taina, intre lumina si taina. E taina in lumina, nu e taina in intuneric. Chiar mistica occidentala, cum este Eckart si Bohme -unul catolic, celalalt protestant-, vad taina sau mistica intru intuneric, dincolo de persoana. La noi persoana e marea taina. La noi, mistica este o mistica a luminii. Poporul nostru e singurul popor care spune creatiunii lume-lumina. Nici un popor nu-i spune lumina. Vedem in ea lumina lui Dumnezeu.

Cred ca asta ne deosebeste de toate popoarele, si de cele din Orient si de cele din Occident. Cu latinitatea ne deosebim de slavi, care sunt mai neclari; cu ortodoxia ne deosebim de occidentali, care vor sa stie tot, dar nu stiu nimic pentru ca Dumnezeu este departe de ei ca nu au simtul tainei, caci numai cand ai simtul tainei ai si simtul infinitului, caci o taina niciodata nu o poti rezolva complet. De aceea suntem un popor de o mare, adanca sinteza. Avem respectul celuilalt, constiinta ca celalalt e o taina, dorinta sa fim in comuniune cu celalalt, sa nu-l epuizam in cateva cuvinte, nu vrem sa-l dominam. Deci, nu vrem sa ne despartim de celalalt. Sunt niste concluzii sociale foarte interesante, care se pot trage vazand la poporul nostru aceasta combinatie intre ortodoxie si latinitate. Cei din trecut au fost mai interesati de valoarea persoanei ca astazi, dar si de valoarea comuniunii, pentru ca sunt atatea dezbinari intre oameni. Se afirma fiecare pe sine, dar nu se afirma ca o taina, recunoscand si pe celalalt ca o taina si socotind ca se intregeste taina lui cu taina celuilalt. Sau reduce persoana la ceva individual egoist, sau nu vede o necesitate in comuniunea cu celalalt. La noi este un echilibru extraordinar in aceasta valoare pusa pe persoana, dar si pe comuniune. Tocmai pentru ca persoana are valoare, are valoare si celalalt pentru mine, dar si eu am pentru el valoare. Noi respectam pe altii, dar ne respectam si pe noi. Suntem foarte omenosi, ospitalieri, dar ii cam si dispretuim, cand vedem ca vor sa-si ia nasul la purtare. Cam si radem de ei, radem de cei venetici. Adica suntem ingaduitori cu ceilalti, intelegatori, dar totusi ne respectam si pe noi. Noi suntem un popor, avem o spiritualitate. Toti au trecut peste noi, ne-au atacat si din Vest si din Est. Cate greutati n-am avut noi si totusi ne-am mentinut ! Si greutatile acestea si lupta impotriva acestor greutati ne-a adancit in rabdare, in lupta. In acestea se dezvolta, creste un popor si ne-am dezvoltat si noi. N-am fost nimiciti de nimeni. Cine a contribuit mai mult la apararea Europei decat romanii ? Noi am aparat Europa de invazia otomana, prin Stefan cel Mare si Sfant, Mircea cel Batran si ceilalti toti. Turcii au trecut peste ceilalti pana la Viena. Peste noi n-au putut trece. Am aparat Europa si eram atacati si de ei, de europeni, de polonezi, de unguri, de germani. Ne aparam si de ei si-i aparam si pe ei impotriva turcilor. La razboiul din 1877 cine a contribuit la eliberarea popoarelor din Balcani de otomani? Noi. Si rusii, dar mai mult noi i-am aparat. Pe urma, in 1916 la Marasesti cine a oprit avalansa germana spre Rusia, ca sa ocupe si sa opreasca razboiul si sa-i invinga pe rusi? Cine ? Noi, la Marasesti. In razboiul al doilea, cine a plecat pana la Volga, alaturi de nemti, gandind ca vom putea aliena comunismul ? Si cand am vazut ca-l apara Europa, n-am mai avut ce face. I-am dezarmat pe nemti atunci si au plecat nemtii dezarmati de la Iasi, din Bucovina, pana in Boemia si asa au putut fi invinsi.ca altfel, erau cat pe ce sa puna in practica bomba atomica si castigau ei. Cine a aparat Europa in toate timpurile acestea ? Cine a jucat cel mai mare rol ? Poporul nostru. Asa ca, Dumnezeu nu te ocroteste pentru o viata comoda, ci te ocroteste dandu-ti niste probleme. Si noua ne-a dat niste probleme si le-am rezolvat cu ajutorul Lui si ne-am format.

In razboi noi vedeam ca va veni comunismul sau va veni hitlerismul. De aceea am scris despre persoana: "Iisus Hristos sau restaurarea omului". Valoarea persoanei si valoarea iubirii dintre persoane. Am accentuat mereu valoarea persoanei si valoarea iubirii intre persoane. Si astazi, numai asta ne poate salva ! Si Ortodoxia prin asta este tare e singura care accentueaza persoana. Ce valoare este mai mare decat persoana si decat comuniunea de iubire intre persoane ? Si cine e mai inalt la inaltimea si adancimea Duhului Sfant decat Iisus Hristos ? Poate fi depasit Iisus Hristos in ceea ce putem noi ajunge ? Nu poate fi ideal mai inalt. Cel mai inalt ideal ni l-a dat Iisus Hristos. Si cel mai inalt ideal este acesta: sa

respecti persoana, sa iubesti persoana, omul care este chipul lui Dumnezeu si sa doresti sa fii iubit de persoana, sa fii in comuniune cu persoana. Asta este Ortodoxia! Catolicismul e dictatorial si-n Evul Mediu episcopii lor au fost latifundari, printi. Taranii erau iobagi pe terenurile lor. La noi n-a fost asa ceva, la noi, preotii, episcopii, erau alaturi de popor, langa ei. Pe cand acolo, ce au facut ei? Au venit si cu cruciadele. Ce au facut Cruciadele? Au ocupat Bizantul, l-au slabit, l-au tinut ocupat 70 de ani, slabindu-l ca sa-l poata ocupa apoi mahomedanii.

Sa facem din fiecare crestin un luptator duhovnicesc. Nu ca sa-l converteasca pe celalalt numai la credinta, ci ca sa-i arate un model de om. Noi avem ca model de om pe sfant. Fiecare trebuie sa tinda spre sfintenie, spre bunatate, spre ajutorul celuilalt, spre smerenie, spre curatenie, spre toate cele bune. Sa iubesti pe celalalt mai mult decat pe tine. Asta ne trebuie: sa punem in practica Evanghelia. Si de aceea cred ca Filocalia va putea sa ne calauzeasca pe toti spre Hristos. Si trebuie ca preotii, si nu numai preotii, ci si toti credinciosii, s-o citeasca. Nu au fost sfinti numai dintre preoti, au fost sfinti si dintre ceilalti credinciosi. Toti avem datoria sa ne trezim la aceasta constiinta, sa fim cat mai aproape de Hristos, sa folosim cat mai aproape duhul de jertfa, sa ne jertfim si noi pentru altii, ca sa descoperim ceea ce este nobil in noi. Ca toate viciile, toate patimile ne coboara. Noi trebuie sa mergem spre ceea ce este adanc, spre ceea ce este nobil, spre ceea ce uneste cu Dumnezeu. Sa ajungem la sfintenie, ca sa ajungem la Inviere si la viata vesnica in Hristos.

Ce insemneaza datinile pentru poporul roman, ce sfintenie au datinile, datinile de la Botez, datinile de la Cununie, datinile de la orice moment important al vietii, cum participa tot satul, cum participa toti la ele. Adica aici persoana n-o mai poti separa, sa spui: "de aici sunt eu, de aici tu", si nici psihologie nu mai poti face in felul acesta, adica iau pe omul cutare si-l studiez si vad ce este el. In fiecare om e amprenta celorlalti. Deci, grija de ceilalti, preocuparea de ceilalti, bucuria de ceilalti, influentele celorlalti. Deci, nu mai exista un individ si, de aceea, nici un rationalism care separa. Aceasta-i un rationalism simplist, care imparte. Ori, nu este viata asa. Viata este rationala si in acelasi timp superioara ratiunii, mai presus de ratiune. Sau e rationala tocmai intrucat e comunitara, e rationalitate in comunitate. O ratiune comunitara, o ratiune a ansamblului, o ratiune a ceeea ce depaseste individualul. Asa cum sunt in Dumnezeu ratiunile tuturor nedespartite, si oamenii, in radacina lor, sunt o unitate si toate lucrurile in radacina lor sunt o unitate si o armonie, sunt facute unele pentru altele.

Eu nu pot sa inteleg individualitatea. Cea mai mare bucurie a mea e sa ma bucur de atentia cuiva! Daca ma bucur de atentia cuiva nu mai sunt nefericit si atentia mea fata de el trebuie sa insemneze pentru el aceeasi bucurie. Trrebuie sa uit de mine ca sa fiu fericit, pentru ca daca uit de mine si ma preocupa altul, se va preocupa si altul de mine si asta numai, ma face fericit. Daca ma preocup numai de mine, raman singur si sunt nefericit. Egoismul te face nefericit. Numai smerenia, uitarea de tine, sa uiti de tine si atunci ai toate semnele ca nu esti uitat de altii. Esti inconjurat de toata atentia altora. In smerenie nu esti singur, in smerenie esti totdeauna in comunitate. Pe cand in egoism, pretentia ca esti numai tu, e o nenorocire. Si de fapt nici atunci nu esti singur, ca omul nu poate fi singur. Si cel rau are nevoie de altii. Are nevoie de lauda lor, are nevoie de exploatarea lor, are nevoie de critica lor, are nevoie de pretentia ca e mai bun decat altii, asa ca realitatea nu e nici individualista si nu e nici totalitarista. Asta nu a invatat Occidentul ! Satul are sobornicitate, comunitate. Asta e sobornicitatea Bisericii - comunitatea! Tot satul hotaraste impreuna. Spunea un profesor de langa Fagaras, cum il invatau parintii sa se roage: "Doamne, tine-mi vitele; Doamne tine-mi pe taica si pe maica; Doamne, ajuta-mi sa nu ma fac de ras in sat!" Adica el nu era fortat sa nu se faca de ras, ci el de bunavoie cauta sa nu se faca de ras in sat, sa insemneze ceva pentru sat. Nu silit. Da, avea si el o bucurie, sa fie in atentia satului, si-n asta se vede importanta lui, ca insemneaza ceva pentru sat, ca face ceva pentru sat, ca aduce o gluma a lui, ca aduce o harnicie a lui, un talent al lui, ca face ceva pentru altul in numele lui Dumnezeu. Ei, asta a pierdut Occidentul, sobornicitatea pe care o avem de la Biserica. Cat e de sobornicesc satul care merge la biserica impreuna !

Cat am fost la parintii mei, pe tata nu l-am vazut sa se certe cu cineva, sa strige la cineva. Niciodata ! Daca cumva un vecin avea ceva cu el, s-ascundea in casa, se ducea in casa. Iar mama spunea totdeauna, cand criticam pe cineva: "Lasa, dragul mamei! Fii om de treaba si zi buna ziua catre oricine!" Asta o implinea rugaciunea comuna a Bisericii si era de ras cel ce Duminica nu se imbraca frumos si nu mergea

la biserica. Asta era spiritualitatea noastra, spiritualitatea crestina. Astazi s-ar spune ca sunt lucruri depasite. Depasite, dar trebuie sa cautam sa le refacem cat putem, pentru ca altfel ne descompunem si descompunerea noastra inseamna pieire. Nu mai merge asa, uite in ce criza morala ne aflam noi astazi, cu dezbinarile acestea din popor ! Si aceasta criza a adus-o intelectualitatea. Unul a citit un roman, altul un roman si fiecare judeca dupa romanul pe care l-a citit el. Nu mai traieste bucuria comuna cu ceilalti. Sunt cativa prieteni si in oras. Aceasta se vede si in faptul ca Biserica Ortodoxa a facut pe fiecare strada cate o biserica. Biserica era centrul strazii, centrul ulitei. La biserica la noi totdeauna ma intrebau: "Dar unde-i doamna? Ce face?" Ca intr-o familie. Familaritatea, poate asta-i comuniunea. Familaritatea. Cred ca asta a fost specific poporului nostru. E bine sa vada aceasta si cei din Occident. Noi avem ceva de dat Occidentului. Occidentul n-are ce ne da. Din ratiunea aceasta analitica el a dezvoltat tehnica. El a despartit diferitele energii care erau combinate. A despartit atomul, a despartit diferitele energii si prin asta s-au declansat si au putut sa se manifeste, tehnic si stiintific intr-un grad sporit dar si periculos. Atomii care nu mai sunt incadrati in sistemele lor, diferitele feluri de atomi: atomul de oxigen, atomul de hidrogen, atomul de carbon, il desparti, le desparti electricitatea, le desparti caldura, nu il mai ai intr-o reciproca imbinare, modelare.

Limba noastra are aspect de taina, pe care nu-l are limba franceza. Noi spunem cuviinta, francezii convenance, convenience - este o eleganta rece. E si portul lor medieval, foarte elegant, dar portul nostru este elegant si minunat de cald. Ma gandesc la portul fetelor noastre, al mireselor, la catrinta lor, la florile de pe maneca iei, de pe altita, bogata in culori bine armonizate. La francezi e o eleganta fara caldura. Dar la noi e si o delicatete in eleganta aceasta. Ne-am cam pierdut, ne-am cam lasat influentati de Occident. Eleganta si caldura portului nostru, gratia si seriozitatea poporului nostru in datini, in toate, trebuie pastrate. Intelectualitatea noastra insa n-a sesizat aceasta. A scris Blaga despre spatiul mioritic si a afirmat ca dealul si valea produc doina. De ce n-au produs si alte popoare, ca si ele au dealuri si vai ? Altceva a produs doina la noi...
